

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра менеджменту (№ 602)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК 3

Філіп Л.О. Філіпковська
(підпис) (ініціали та прізвище)
«31 серпня» 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Прийняття управлінських рішень
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
28 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 073 «Менеджмент»
281 «Публічне управління та адміністрування»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: «Менеджмент», «Управління проектами»
«Публічне управління та адміністрування»
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2020 рік

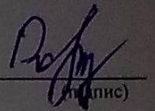
Робоча програма Прийняття управлінських рішень
(назва дисципліни)

для студентів за спеціальностями 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування»

освітніми програмами «Менеджмент», «Управління проектами», «Публічне управління та адміністрування»

« 27 » серпня 2020 р., – 10 с.

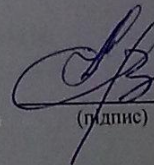
Розробник: Романенков Ю.О., професор, д.т.н., професор
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри менеджменту (№ 602)
(назва кафедри)

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2020 р.

Завідувач кафедри д.е.н., професор
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

А.В. Доронін
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів денна форма навчання – 4,5	Галузь знань <u>07 «Управління та адміністрування»,</u> <u>28 «Публічне управління та адміністрування»</u> Спеціальність <u>073 "Менеджмент"</u> <u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u> Освітня програма <u>«Менеджмент»</u> <u>«Управління проектами»</u> <u>«Публічне управління та адміністрування»</u> Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов’язкова
Кількість модулів – 2		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 2		2020 / 2021
Індивідуальне завдання РГР на тему «Визначення оптимальних стратегій»		Семестр
Загальна кількість годин – денна форма навчання – $64^1/135 = 0,47$		6-й
		Лекції¹⁾
		32 годин
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4,44		Практичні, семінарські¹⁾
		32 годин
		Лабораторні¹⁾
		0 годин
		Самостійна робота
		71 годин
		Вид контролю
модульний контроль, іспит		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – $64 / 71 = 0,9$

¹⁾ Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння сучасними теоретичними основами та практичними навичками прийняття управлінських рішень в управлінні діяльністю підприємства.

Завдання: теоретична та практична підготовка студентів з питань: вивчення технології розробки, прийняття й реалізації управлінських рішень, у тому числі в умовах ризику й невизначеності; вивчення методів аналізу, прогнозування, оптимізації управлінських рішень; одержання практичних навичок у застосуванні досліджуваних методів розробки й прийняття управлінських рішень за допомогою програвання конкретних ситуацій і розв'язку практичних управлінських завдань; формування навичок адаптації вивчених методів до конкретних управлінських ситуацій.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей:**

ЗК3 - Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК4 - Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК9 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК2 – Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

ФК3 – Здатність визначати перспективи розвитку організації.

ФК7 – Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.

ФК8 – Здатність планувати діяльність організації та управляти часом.

ФК12 – Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

Програмні результати навчання:

ПРН4 – Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

ПРН5 – Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

ПРН6 – Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

ПРН15 – Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

ПРН16 – Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Міждисциплінарні зв'язки: Менеджмент, Операційний менеджмент, Планування авіавиробництва, Контролінг.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Концептуальні основи прийняття управлінських рішень

Тема 1. Основні поняття і визначення теорії прийняття рішень.

Процес і мета управління. Інформаційний обмін і управлінське рішення. Класифікація управлінських рішень.

Тема 2. ОПР як керуючий елемент.

ОПР як керуючий елемент. Відмінні риси управлінських рішень. Вимоги, що пред'являються до управлінського рішення. Основні фактори, що впливають на процес прийняття рішення.

Тема 3. Прогнозування в процесі прийняття рішень.

Мета і завдання прогнозування. Фундаментальний і технічний аналіз. Основні поняття теорії Ч. Доу. Статистичні методи прогнозування.

Тема 4. Засоби прогнозування MS Excel.

Засоби прогнозування MS Excel. Метод експоненціального згладжування в MS Excel.

Тема 5. Прийняття рішень в умовах повної невизначеності і ризику.

Метод платіжної матриці. Основні критерії в умовах повної невизначеності. Прийняття рішень в умовах ризику.

Тема 6. Критерії прийняття рішень.

Критерії прийняття рішень. Поле корисності рішень. Функції переваги при прийнятті рішення. Класичні критерії прийняття рішень. Похідні критерії прийняття рішень.

Тема 7. Теорія ігор.

Основні поняття теорії ігор. Рішення матричної гри в чистих стратегіях. Рішення матричної гри в змішаних стратегіях. Мажорювання стратегій.

Модульний контроль.

Змістовний модуль 2. Соціально-психологічна складова процесу прийняття управлінських рішень.

Тема 8. Види рішень.

Види рішень. Процес прийняття стандартного рішення. Процес прийняття бінарного рішення. Процес прийняття багатоваріантного рішення. Процес прийняття інноваційного рішення.

Тема 9. Експертні методи прийняття рішень.

Основні поняття експертного аналізу. Обґрунтування об'єктивності результатів експертної оцінки. Найбільш відомі експертні методи. Методика проведення індивідуальної разової експертної оцінки. Постановка експертного опитування. Об'єкти експертизи. Формулювання питання. Шкали. Методи якісного та кількісного оцінювання. Вибір методу оцінювання. Анкета. Основні стадії експертного опитування.

Тема 10. Психологічний аспект у процесі прийняття управлінських рішень.

Психологічний аспект у процесі прийняття управлінських рішень. Категорії рішень. Етапи раціонального рішення.

Тема 11. Відповідальність і реалізація управлінських рішень.

Види відповідальності при прийнятті та реалізації управлінських рішень. Юридична відповідальність. Адміністративна відповідальність. Ефективність реалізації управлінських рішень.

Тема 12. Закони, що керують людиною в процесі прийняття рішень.

Закон єдності біологічного і соціального в людині. Закон вольової детермінації поведінки. Закон резонансного збудження систем. Закон єдності соціального і несвідомого. Закон послідовності розвитку. Закон зростання ентропії. Закон відносності поведінки. Закон кумулятивного впливу зовнішніх впливів. Універсальний закон інерції. Закон відповідності вимогам середовища. Закон адаптації. Закон традицій і звичаїв. Закон впливу соціальних норм. Закон обмеженості нормативно-правового регулювання поведінки. Закон негативного впливу надмірної регламентації. Закон рефлекторного характеру діяльності. Закон економії

сил. Закон егоїзму. Закон випереджаючого дії дійсності. Закон очікуваного корисного ефекту. Закон впливу емоцій.

Модульний контроль.

Модуль 2.

Індивідуальне завдання – розрахунково-графічної роботи (РГР) на тему «Визначення оптимальних стратегій».

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовний модуль 1. «Концептуальні основи прийняття управлінських рішень»					
Тема 1. Основні поняття і визначення теорії прийняття рішень.	8	2	2	-	4
Тема 2. ОПР як керуючий елемент.	6	2	2	-	4
Тема 3. Прогнозування в процесі прийняття рішень.	8	2	2	-	4
Тема 4. Засоби прогнозування MS Excel.	10	2	4	-	4
Тема 5. Прийняття рішень в умовах повної невизначеності і ризику.	10	2	4	-	4
Тема 6. Критерії прийняття рішень.	10	2	4	-	4
Тема 7. Теорія ігор	16	4	4	-	6
Модульний контроль	2	2	-	-	-
Разом за змістовним модулем 1	70	18	22	-	30
Змістовний модуль 2. «Соціально-психологічна складова процесу прийняття управлінських рішень»					
Тема 8. Види рішень.	10	2	2	-	6
Тема 9. Експертні методи прийняття рішень.	12	4	2	-	6
Тема 10. Психологічний аспект у процесі прийняття управлінських рішень.	10	2	2	-	6
Тема 11. Відповідальність і реалізація управлінських рішень.	10	2	2	-	6
Тема 12. Закони, що керують людиною в процесі прийняття рішень.	11	2	2	-	7
Модульний контроль	2	2	-	-	-
Разом за змістовним модулем 2	55	14	10	-	31
Усього годин	140	32	32	-	61
Модуль 2					
Індивідуальне завдання	10	-	-	-	10
Контрольний захід – іспит	-	-	-	-	-
Усього годин	150	32	32	-	71

5. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Разом	

6. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні поняття і визначення теорії прийняття рішень.	2
2	ОПР як керуючий елемент.	2
3	Прогнозування в процесі прийняття рішень.	2
4	Засоби прогнозування MS Excel.	4
5	Прийняття рішень в умовах повної невизначеності і ризику.	4
6	Критерії прийняття рішень.	4
7	Теорія ігор.	4
8	Види рішень.	2
9	Експертні методи прийняття рішень.	2
10	Психологічний аспект у процесі прийняття управлінських рішень.	2
11	Відповідальність і реалізація управлінських рішень.	2
12	Закони, що керують людиною в процесі прийняття рішень.	2
	Разом	32

7. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1		
	Разом	

8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	Основні поняття і визначення теорії прийняття рішень.	4
2	ОПР як керуючий елемент.	4
3	Прогнозування в процесі прийняття рішень.	4
4	Засоби прогнозування MS Excel.	4
5	Прийняття рішень в умовах повної невизначеності і ризику.	4
6	Критерії прийняття рішень.	4
7	Теорія ігор.	6
8	Види рішень.	6
9	Експертні методи прийняття рішень.	6
10	Психологічний аспект у процесі прийняття управлінських рішень.	6

1	2	3
11	Відповідальність і реалізація управлінських рішень.	6
12	Закони, що керують людиною в процесі прийняття рішень.	7
13	Виконання індивідуального завдання (РГР)	10
	Разом	71

9. Індивідуальні завдання

1 Виконання розрахунково-графічної роботи (РГР) на тему «Визначення оптимальних стратегій»

10. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.); наочні (ілюстрування, демонстрування) і практичні (практичні роботи, індивідуальне опитування, тестування).

11. Методи контролю

Поточний, проміжний та підсумковий (семестровий) контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у вигляді теоретичних опитувань й розв'язання практичних завдань.

Проміжний контроль проводиться у вигляді тестування за розділами курсу.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться в усно-письмовій формі за темами курсу й захисту індивідуального завдання (РГР).

Семестровий контроль – іспит.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	0 .. 2	7	0 .. 14
Модульний контроль	0 .. 30	1	0 .. 30
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	0 .. 2	5	0 .. 10
Модульний контроль	0 .. 30	1	0 .. 30
Виконання і захист РГР	0 .. 10	1	0 .. 16
Усього за семестр*			0...100

*Протягом семестру студент може заробити до 10 заохочувальних балів. Бали можна отримати за такими видами робіт:

– написання та захист реферату за темами дисципліни: 0 .. 5 балів,

– написання тез на науково-практичні конференції: 0 .. 10 балів.

При перевищенні максимуму балів (більше 100) студент отримуватиме 100 балів.

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту (наявність РГР). Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

12.2. Якісні критерії оцінювання

У результаті вивчення дисципліни «Прийняття управлінських рішень» студент повинен **знати:**

- історію та перспективи розвитку теорії прийняття рішень;
- основні поняття і термінологію теорії прийняття рішень;
- сутність терміну „управлінське рішення”;
- класифікацію управлінських рішень;
- основні теорії прийняття рішень;
- закони, принципи, які впливають на розробку прийняття рішень;
- види та типи практичних задач, що вирішуються за допомогою методів теорії прийняття рішень;
- особливості практичного використання сучасних методів та моделей прийняття рішень;
- особливості використання експертних оцінок при розв’язанні практичних задач;
- можливості застосування методів теорії ігор при прийнятті рішень;

вміти:

- оцінювати економічну ефективність та наслідки здійснення управлінських рішень;
- застосувати інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішення;
- використовувати основні етапи розробки управлінських рішень;
- формалізувати практичні задачі відповідно до методів теорії прийняття рішень;
- формулювати варіанти вибору (альтернатив) для забезпечення прийняття ефективного та адекватного рішення;
- формувати систему критеріїв досліджуваної ситуації відповідно до мети і завдань дослідження;
- знаходити оптимальне рішення або множини ефективних рішень за допомогою методів теорії прийняття рішень;

мати уявлення:

- про перспективи розвитку концепцій прийняття управлінських рішень та управління.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати індивідуальні завдання та здати тестування. Знати основні поняття і термінологію теорії прийняття рішень, сутність терміну „управлінське рішення”, класифікацію та основні теорії прийняття рішень.

Добре (75-89). Твердо опанувати перелік знань та умінь, захистити всі індивідуальні завдання, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Мати уяву про перспективи розвитку концепцій прийняття управлінських рішень та управління на зразках провідних країн світу.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати засоби сучасної теорії прийняття рішень для вирішення практичних завдань управління організацією.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Основи прийняття управлінських рішень /В.М. Варталян, І.В. Чумаченко, В.А. Резчик, О.І. Лисенко. – Навч посібник. – Харків: Нац. аерокосмічний ун-т "Харк. авіац. ін-т", 2002.- 85 с.

2. Экономико-математическое обеспечение управленческих решений в менеджменте/ В.М. Варталян, Д.В. Дмитришин, А.И. Лысенко, А.Г. Осиевский и др. – под.ред. В.М.Варталяна. – Харьков: ХГЭУ, 2001. – 288 с.

3. Навчально-методичне забезпечення дисципліни «Прийняття управлінських рішень» для бакалаврів / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т" ; розроб. Ю. О. Романенков. - Харків, 2020. - 89 с. - режим доступу - http://library.khai.edu/library/fulltexts/2021/complex/MZ_073_281_Management_decisions.pdf, що містить: конспект лекцій, методичні вказівки до виконання лабораторних робіт, методичні вказівки до практичних занять, методичні вказівки до виконання розрахункових (розрахунково-графічних) робіт, методичні вказівки та рекомендації для виконання курсових робіт (проектів), тематика індивідуальних завдань, приклади розв'язування типових задач чи виконання типових завдань, методичні вказівки до самостійної роботи студентів, питання, тести для контрольних заходів, рекомендована література, інформаційні ресурси.

14. Рекомендована література

Базова

1. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навчальний посібник. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 420 с.

2. Теорія прийняття рішень: підручник / А.В. Катренко, В.В. Пасічник, В.П. Пасько. — К.: ВНУ, 2009. — 447 с.

3. Методи прийняття управлінських рішень : підручник / І. Б. Гевко. — Київ : Кондор, 2009. – 187 с.

4. Петруня Ю. Є. Прийняття управлінських рішень: Навчальний посібник. / Ю.Є. Петруня, В.Б. Говоруха, Б.В. Літовченко та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 213с.

Допоміжна

1. Юрков О. С. Психологія управління: Опорний конспект. / О. С. Юрков, Т. Ю. Бубряк. – Мукачево: МДУ, 2013. – 193 с. Рева О.М. Прийняття рішень на кожному кроці і... з посмішкою: посібник для допитливих. – Кіровоград: «Поліграфічні послуги», 2007. – 308 с.

2. Васильєв А. С. Підготовка і прийняття управлінських рішень: організаційно-правові проблеми / А. С. Васильєв. - Одеса : АО БАХВА, 2007. - 160 с.

3. Прийняття управлінських рішень на підприємстві: теорія та практика: Моногр. / Р.М. Лепа, В.М. Тимохин; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк: ООО "Юго-Восток, ЛТД", 2004. — 262 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Сайт кафедри <http://faculty6.khai.edu/ru/site/kafedra-menedzhmenta.html>

2. Англомовна сучасна література з логістики <https://www.infobooks.org/free-business-administration-books-pdf>

3. Курс «Прийняття управлінських рішень» на менторі <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=893>